

για να μάς αναγγείλη την μεγάλη του συμφορά.

— Μπά, μην κάνεις έτσι, αδερφέ, τον διέκοψε κάποιος — όνομα και μη χωριό. Τα χειρόγραφα δεν αξίζουν πεντάρα... γι' αυτόν που τα βρήκε. Βάλε μια δημοσίευσι στις έφημερίδες πώς προσφέρεις 100 — 200 δραχμές και γά στα φέρουν άμέσως, αφού δέν πιάνουν τόσα... αν τα δώσουν ως χαρτί!

Ο Προβελέγγιος δυσαρεστήθηκε με τὸ πείραγμα αυτό, άλλ' ωστόσο έβαλε τὴ σχετική δημοσίευσι στις έφημερίδες και μετὰ λίγες μέρες ὁ σωφέρ του πήγε τὸ έργο. Ο μακαρίτης τότε τὸν ἀγκάλιασε, τὸν φίλησε, του έδωκε ένα γενναίο πουρμπουάρ και άμέσως ήρθε στο γραφείο μου να μου πῆ:

— 'Αδελφέ μου, έσώθηκα! 'Η «'Ιφιγένεια» μου ανευρέθη... Τὴν κατέχω!...

Και μου έπέδειξε ὅλος χαρὰ τὴν αγαπημένη του «'Ιφιγένεια» που παρ' ὀλίγο να έπεφτε θυμὰ εἰς τὸν βωμὸ τῆς άφηρημάδας του.

Στὸ κομψό, ευρύχωρο και κατάφορτο, μέχρι τῆς τελευταίας γωνίας του, ἀπὸ ωραιότατους ζωγραφικούς πίνακες — κατὰ τὸ πλείστον έργα τῶν χειρῶν του — σιλονάκι του πρώτου ὀρόφου τῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κάνιγγος 8 οἰκίας του, εἶδαμε χθές τὸ πρῶτῶν ἐκ τῶν στενωτέρων φίλων του ἐκλιπόντος ποιητοῦ, ἀρχαιολόγον κ. 'Αλέξ. Φιλαδελφέα.

— Ο καυμένος ὁ 'Αριστομένης! πρόφερε με θαυμάσια συγκίνησι ὁ κ. Φιλαδελφεός, ὅταν άκουσε τὸν σκοπὸ τῆς ἐπισκέψεώς μας. Με συμπάθησε πολὺ κ' ήμουν ὁ πρῶτος σχεδόν, ὕστερ' ἀπ' τὰ παιδιά του, που δέχονται τὴν ἐπίσκεψί του, κάθε φορά, που αφήνοντας τὸ ἐρημητήριό του, τὴν αγαπημένη του γενέτειρα Σίφνο — ὅπου ἀπὸ μιὰ δεκαπενταετία εἶχε ἀποσυρθεῖ — ἐρχόταν στήν 'Αθήνα. 'Αλήθεια μοῦ φαίνεται σάν ψέμα πῶς μάς ἔφυγε και θαρρῶ, πῶς κάποια στιγμή θ' ἀνοίξη ἡ πόρτα και κομψός, θαλερώτατος πάντα, θὰ μπῆ ἐδῶ, που πρὶν ένα χρόνο, κάποιο βραδάκι, σὲ μιὰ συγκέντρωσι διανοουμένων, δικῶν μας και ξένων, διάβασε τὸ τελευταίό του έργο «'Ιφιγένεια», που ναί μὲν εἶνε ἐμπνευσμένο ἀπ' τὸ ὁμώνυμο έργο του Εὐριπίδη, ἀλλά με μεγάλη διαφορά στὸν χαρακτηρισμὸ τῆς 'Ιφιγένειας, τὴν ὁποία ὁ μακαρίτης παρουσιάζει σάν ἕναν τύπο Ζάν ντ' 'Αρκ, που θυσιάζεται οἰκειοθελῶς γιὰ τὴν πατρίδα. Τὸ έργο του αὐτὸ ἐπρόκειτο να τὸ ἀνεβάσω ἐγὼ με τὸν δραματικὸν σύλλογο «Εὐριπίδης», του ὁποίου εἶμαι πρόεδρος, ἀλλά ἡ προσπάθειά μου ἐναυάγησε, λόγω του ὅτι δέν εὐρέθη τὸ ἀπαιτούμενο χρηματικὸ ποσὸν πράγμα που ἔλύπησε πολὺ τὸν μακαρίτη.

— Κανένα ἀνέκδοτο τῆς ζωῆς του, δέν θὰ μπορούσατε να μάς πῆτε κ. Φιλαδελφέα;

Ο ευγενικὸς συνομιλητῆς μας μένει γιὰ λίγο σκεπτικὸς και σὲ λίγο μάς λέγει:

— Δυστυχῶς, ἡ μνήμη δέν με βοηθεῖ, σχετικῶς. Τὸ μόνο που θυμοῦμαι εἶνε ἕνα ἐπεισοδιάκι του, που, ὅπως μοῦ διηγήθηκε, εἶχε με τὸν διάσημο Γερμανὸ ἠθοποιὸ — τὸν μεγαλύτερο τῆς Γερμανίας τότε — τὸν Πόσαρτ. Ο μακαρίτης Προβελέγγιος, ὁ ὁποῖος εἶχε μιὰ ωραιότατη και ὑποβλητικώτατη ἀπαγγελία και ὑποκριτικὴ ἱκανότητα ἀφάνταστο, εἶχε λάβει μέρος σὲ μιὰ παράστασι ἑρασιτεχνῶν φοιτητῶν και εἶχε παίξει θαυμάσια. Ο Πόσαρτ, που εἶχε παρακολουθήσει τὸ παίξιμό του, ἐνθουσιαστικῶς τόσο, ὥστε ἀνέθηκε ἀμέσως πάνω στὴ σκηνὴ να τὸν συγχάρῃ και να του προτείνῃ συνεργασία ὑπὸ δελεαστικὸς ὅρους, ὑποσχόμενος, ὅτι με τὴν ἠθοποιία του, τὴν ωραία ντιξιόν του και τὸ παράστημά του, θὰ γινόταν γρήγορα ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἠθοποιούς του κόσμου.

Ο Προβελέγγιος, ὁ ὁποῖος διατελοῦσε ἀκόμα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ζωντῶν χειροκροτημάτων του κοινού, παρ' ὀλίγον να καμφθῆ... 'Εν τούτοις συνεκρατήθη, ἡρνήθη και ἔκτοτε δέν μετενόησε γι' αὐτὴν τὴν ἀρνησί του...

— Μήπως ὑπάρχει και καμμιά ἄλλη ἀρνησις στήν ζωὴ του, γιὰ τὴν ὁποία μετανόησε; ρωτοῦμε τὸν συνομιλητῆ μας.

— Μάλιστα. 'Η ἀρνησις ν' ἀποδεχθῆ τὴν σύστασι που του ἔκανε κάποτε στο Μόναχο ὁ μακαρίτης Ζάν Μωρεάς, με τὸν ὁποῖον ἦσαν στενωτάτοι φίλοι.

— Και ποιά ἦταν ἡ πρότασις αὐτή;

— Να ἐγκατασταθῆ στο Παρίσι και να γράφῃ γαλλιστί, αφού τόσο καλὰ ἔξερε τὴν γλῶσσα ὅπως και τὴν γερμανικὴ. «Θὰ γνωρίσης τὴ δόξα και τὸν πλοῦτο» του ἔλεγε ὁ μακαρίτης Μωρεάς. Ο Προβελέγγιος ὅμως ἐστάθη ἀνένδοτος. "Ἦθελε να γυρίσῃ στήν 'Ελλάδα, να γράφῃ μόνο γιὰ τοὺς 'Ελληνες, που ὡστόσο δέν τὸν πρόσεξαν ὅσο τ' ἄξιζε, πράγμα τὸ ὁποῖον τὸν

πίκρανε πολὺ ὅσο κι' αν δέν τῶδειχνε. Γι' αὐτὸ, συχνὰ μούλεγε πῶς μετάνιωσε που δέν ἀκολούθησε τὴν ὑπόδειξι του Μωρεάς.

Στὸ μικρὸ, κομψὸ γραφείο του στὸν «Σύλλογο πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», πρῶινὸ πάντα, βρήκαμε τὴν περασμένη Πέμπτη τὸν τρυφερὸ ποιητῆ τῶν «Κλειστῶν Βλεφάρων», κ' ἔνα σωρὸ ἀξιόλογων ποιητικῶν συλλογῶν και διηγημάτων κ. Γεώργιου Δροσίνη. Παρέα του ὁ κ. Ρήγας Γκόλφης και σὲ λίγο κι' ὁ κ. Λουκόπουλος.

— 'Ανέκδοτα γιὰ τὸν ἀλησμόνητο συνάδελφο κι' ἀδελφικό μου φίλο, Προβελέγγιο; Μὰ που να τὰ βρῆ κανεῖς, αφού ὁ μακαρίτης, 15 χρόνια τώρα ζοῦσε ἀποτραπηγμένος στήν αγαπημένη του Σίφνο, πότε γράφοντας τοὺς γεμάτους ἰδεαλισμὸ ωραίους στίχους του, πότε φυλλομετρῶντας τὰ βιβλία τῆς πλούσιας βιβλιοθήκης του και πότε ἀγναντεύοντας τὴ θάλασσα, που ἀπλώνονταν, πότε τρικυμισμένη και πότε ὀλογάλανη ἀντίκρου ἀπὸ τὸ ἀρχοντικό, πατρογονικό του σπίτι; μάς λέγει χαμογελῶντας, ὅταν του ὑποβάλαμε τὸ ἐρώτημά μας ὁ κ. Δροσίνης.

— Γιὰ προυπαθήστε, μαίτρ, να θυμηθῆτε κανένα, θὰ μάς ὑποχρεώσετε, ἐπιμένουμε.

— Θὰ προσπαθῆσαι να σὰς φανῶ χρήσιμος, μὰ πολὺ φοβῶμαι πῶς δέν θὰ τὸ κατορθώσω... Γιὰ να δοῦμε, σὰς κάνει αὐτό;.

Και ἐνῶ ἐτοιμαζόμαστε να κρατήσουμε σημειώσεις, ὁ κ. Δροσίνης διηγείται.

— Ο μακαρίτης 'Αριστομένης, ἔταν ἔργα και που ἄφηνε τὴ Σίφνο γιὰ νάρθη στήν 'Αθήνα, πρὶν να πῆσῃ στήν κόρη του, τὴν κ. Πετροπούλου, που ἔε-ει στὲ Γερσόκλειο, ἐρχόταν ἀπὸ δῶ, που ἔξερε πῶς ἔδ' ἡ εὐρη, πρῶτῶ-πρῶτῶ, να πάρῃ τὸν καφέ του και να μιλήσουμε. "Ε-να πρῶτῶ, λοιπόν, που εἶχε ξανάρθει ἀπὸ τὴν Σίφνο, τὸν εἶχα να μπαίνῃ στο γραφείο μου και ἀντὶ «καλημέρας» να μοῦ λῆ ζωηρά:

— "Άκουσε να εὐ διαβάσω ἕνα ποίημα που ἔγραψα.

"Ἦταν τότε ἡ ἐποχὴ που ὁ μακαρίτης Βενιζέλος θρῑσκόταν ὑπὸ δίωξι στο ἐξωτερικό, ἡ δὲ κατάστασις ἐδῶ ἦταν χαώδης. Ο Προβελέγγιος λοιπόν που ὅπως σὲ περισσότεροι λόγιοι εἶχε τό... ἐλάττωμα να εἶνε βενιζελικός, εἶχαν ἐμπνευσθῆ ἕνα ποίημα, που παρωμοίαζε τὸν Βενιζέλο ὡς 'Οδυσσεά και τοὺς διαδόχους του πολιτικούς, ὡς τοὺς μνηστήρες, στοὺς ὁποῖους ἡ Πηνελόπη-'Ελλάς εἶχε ἀναθέσει να διαπεράσουν, χρησιμοποιῶντας τὸ θαρὺ τόξο του ξηνητευμένου, ἕνα στόχο. Τὸ ποίημα λοιπόν, αὐτὸ που κατέληγε:

"Αχ! ἕνας εἶνε ὁ δυνατὸς
κι' αὐτὸς λείπει στὰ ξένα,

που τοὺς τὸ λέει ἡ Πηνελόπη, βλέποντας ὅτι κανεῖς δέν μπορούσε να ταυύση τὸ τόξο του ξηνητευμένου, ἤρθε να μοῦ διαβάσῃ.

"Ὅταν τελείωσε τὴν ἀπαγγελία και τὸν συγχάρηκα, σηκώθηκε ἱκανοποιημένος να φύγῃ.

— Γιατί ἔτσι βιαστικός; τὸν ρώτησα.

— Πάω στήν κόρη μου, λίγο, γιατί θὰ φύγω τ' ἀπόγευμα γιὰ τὴν 'Υπάτη.

— Και τὸ ποίημα αὐτὸ θὰ τὸ πάρῃς μαζί σου; Δέν φοβάσαι τὸν ρώτησα ξέροντας τί κινδύνευε να πάθῃ αν τὸ ποίημα ἔπεφτε στὰ χέρια τῶν ἀντιβενιζελικῶν. "Αφησέ το ἐδῶ...

Πράγματι μοῦ τὸ ἄφησε και ὅταν σὲ λίγο ὁ Βενιζέλος ξανῆρθε στήν ἀρχή, τῶδωσα και τὸ ἐδημοσίευσε ἡ «'Εστία», γιατί ὁ μακαρίτης 'Αριστομένης, λίγο ἀφηρημένος πάντα, δὲ θυμήθηκε να τὸ πάρῃ πίσω, ὅπως δέν πῆρε και μερικὰ θεατρικά έργα του, ὅπως ὁ «Λυτρωτῆς» και ἄλλα που εἶχε ἐμπιστευθῆ σὲ διαφόρους θιασάρχας...

Ο ΡΕΠΟΡΤΕΡ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΒΑΣΙΛΙΣΣΩΝ

Η ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΛΑΤΙΝΙΚΑ

'Η βασίλισσα τῆς 'Αγγλίας Βικτωρία, ὅταν ἦταν ἀκόμα νέα, δέν μπορούσε να χωνέψῃ τὰ λατινικά. Μιὰ μέρα γύρισε πρὸς τὸν δάσκαλό της και του εἶπε:

— Σὰς ἄκουσα κάποτε να λέτε ὅτι εἶνε ἀπρεπὲς να μιλάῃ κανεῖς γιὰ τοὺς νεκρούς...

— Ναι, πολὺ κακό, ἀπάντησε ὁ γηραιὸς καθηγητῆς.

— 'Η λατινικὴ γλῶσσα εἶνε νεκρὴ, δέν εἶν' ἔτσι; ξαναρώτησε ἡ νεαρὴ μαθήτρια.

— Ναι. 'Αλλά γιατί ρωτᾶτε;

— Γιατί νομίζω πῶς εἶνε πολὺ σκληρὸ πρᾶγμα να μὴν ἀφήνουμε ἕνα νεκρὸ να ἡσυχάσῃ!...

Και διέκοψε τὸ μάθημα...

Ο ἀποθανὼν ποιητῆς 'Αριστομένης Προβελέγγιος.

(Σκίτσο του κ. Πρωτοπάτη)